

CERKVENI GLASNIK

Izhaja zadnji teden v mesecu ZA TRŽIŠKO ŽUPNIJO Posamezna številka stane 2 Din.

Sreča krščanske družine.

Nekaj prijetnega, nekaj, kar se skoraj ne da povedati, mi objame vedno dušo ob spominu na mladostna leta, ko sem prihajal domov za božične praznike. V kotu so skrivnostno odsevale jaslice v luči svečk, v sobi napol tema, vsa družina je zbrana pred jaslicami in okrog velike peči, vse je nekam tiho, svečano. Kakor skrivnost odmev je romala očetova molitev od sobe do sobe, po veži in vseh prostorih, božični blagoslov je legal na družino, prijeten vonj božičnega kadila je napolnil vso hišo in navdal vso družino z neizraznim božičnim razpoloženjem. Kakor da bi pričakovali angela, ki oznanaja — veliko veselje — smo zrl v jaslice in kar sama po sebi je privrela na dan lepa božična pesem: »Sveta noč, blažena noč.«

Tako nekako svečano prijetno, kakor takrat ob tistih tihih domačih božičnih večerih, mi leže v dušo, kadar pridem v družino, kjer vlada vera, ljubezen, mir in edinost. Nekaj skrivnostno blažilnega je v taki družini. Skrivnost veselja in sreče one prve Svete družine se ponavlja v takih krščanskih družinah. Revni so morda, a so v duši bogati, trpe mnogo, a so veseli in srečni.

Malu judov je bilo tako revnih kot sta bila Jožef in Marija, a nobena družina na svetu ni bila tako srečna kot ona v betlehemskega hlevu in nazareški hišici.

Kakor sv. Jožef, dela in trpi tudi krščanski oče za svoje otroke, a kakor sv. Jožef tudi on uživa ljubezen žene in otrok in nosi v srcu sladko zavest, da ima v družini največje bogastvo in srečo.

In krščanska mati — je druga Marija! Tudi njej pogosto prebode meč žalosti materinsko dušo, a vendar njeno srce uživa v otrocih nepojmljivo srečo. V svojem trpljenju za družino je sedaj in bo v večnosti bogata.

Dobro vzgojeni otroci rastejo po vzgledu nebeškega deteta v starosti, modrosti in milosti. S spoštovanjem gledajo na očeta in mater, čimveč ta dva za nje trpita, tem bolj jih ljubijo.

V krščanski družini je največ čistega veselja. Kdor ne pozna družinske sreče, ta ne pozna sreče na tem svetu. Najbolj usmiljenja vredni so tisti otroci, ki jih ni mati zibala, katerih ni oče negoval, ki niso uživali božiča v domači družini, katerim ni Miklavž nosil doma.

Družinske vezi so pa tudi največje varstvo za človeka v nevarnih dneh življenja. Redki, redki so fantje in dekleta, ki so odšli v burnih dneh mladosti od doma od družine, ki bi ne bili postali žrtev strasti in umazanega življenja! V tujino gre mladenič, od doma dekle — in v srcu mu je nastala velika praznina: manjka domače ljubezni, družinske sreče. Pa išče veselja in sreče — tam, kjer je ni —! Ker ni matere, ne očeta, ki bi z ljubeznijo učil, karal in svaril, se v tem iskanju pogosto izgubi. Nadomestila za očetovo in materino ljubezen — pogosto išče otrok v tujini — v umazani ljubezni. In ko pride nazaj iz tujine, je kalen njegov pogled in duša zastrupljena. Kako se je včasih veselo in nedolžno smejal! Sedaj pa je njegov smeh kakor glas ubitega zvona ali razglašene instrumenta.

Naši industrijski kraji so nam jasna priča, kaj je dobra družina za mladega človeka. Koliko mladine se pri nas izgubi,

ki je prišla dobra sem. Od doma je šla v pogubo — ker ni več živela v družini. Po gostilnah rastejo, po temnih kotih se vzgajajo in v grehu se ljubijo!

A ker niso bili vzgojeni v družini, izgube tudi smisel za družino. V takozvani »ljubezni« iščejo samo nasičenja strasti, ne družine in če si ustanove družino, so slabi očetje — slabe matere. Odkod toliko nesrečnih družin po mestih in industrijskih krajih? Mladina raste izven družin, zato izgublja smisel za družinsko življenje, za žrtve v družini, za tiho veselje v družini. Kakor mladenič, išče tudi mož v gostilni in tuji družbi zabave in sreče; kakor kot dekle raste brez družinske vzgoje le za modo, ples in fanta, tako tudi kot mati ne more dati svoji družini tega, kar bi morala, tistega materinstva, ki tri vogle hiše podpira in vse nase pritegne.

Nemški pesnik in pisatelj Jean Paul je zapisal nekje lepo misel: »najbolj potrebna pridiga za naše stoletje je: ostanite doma.«

Starši, do skrajnosti ne pošiljajte otrok od sebe! In če jih pošljete, v družino — v krščansko družino jih pošljite!

In dokler so otroci pri vas, skrbite, da jim bo vaš dom prijeten. Sitnih in neprestanih pridig naj ne bo pri vas, da bi gonile sina in hčer od doma. Z resnobo svarite, a svarilo naj nosi pečat ljubezni. Otroka spoštujte, nikoli mu ne dajajte zaničljivih priimkov, ne preklinjajte ga, do njega se obnašajte — kakor oče in mati, da vam bo zaupal, da ne bo bežal od vas. Matere naredite prijeten dom možu, da ne bo iskal veselja v gostilni. Starši več veselja — domačega veselja v družini, da ga ne bo treba iskati otrokom drugod. Človek in še bolj mladina potrebuje in išče veselja, in tega jim dajte doma. Pride god tega ali onega, pogrnite mizo, cvetja na njo, postrežite doma, kar morete, da ne bodo gođovali družinski člani — po gostilnah. Praznike, godove, krste, poroke — vse doma praznujte! To bo šola sreče za vaše otroke in spomin na domačo družino bo vašim sinovom vedno svet in sladak.

Blagoslov otroka.

Nemški časopis »Hochwacht« piše v svoji številki z dne 13. avg. 1924, takole: »Pusto in prazno je v najlepši hiši, če manjka v nji smeh in jeclanje otroka. Šele otrok spolni zakon in njegov prihod v mlado družino je največjega navednega pomena za starše. Za mnoge je to pričetek novega življenja, pa novo pridobljena čast očetovstva in materinstva oplemeniti starše. V najbolj trdih prsih se ob pogledu prvega otroka vzbude mehka čustva požrtvovalne ljubezni in s ponosom očetovstva se vzbudi zavest velike odgovornosti. Marsikak mož se otroku na ljubo odpove starim razvadam, postane bolj soliden in varčen. V možu raste z otrokom spoštovanje do žene, — mož in žena — oba postaneta po otroku tesneje zvezana, postaneta bolj domača, sta raje doma in se učita »biti srečna v ozkem krogu doma družine«.

Otrok je blagoslov božji staršem, z njim se rodi v družini dosti truda, trpljenja in odgovornosti, a še več sreče. V vseh narodih, ki niso moralno propadli, živi prepričanje, da pomenja prihod novorojenčka v družino blagoslov za očeta in mater. Kjer živi še nekoliko poštenosti v narodih, tam spoštujejo zakonsko mater, in čim več otrok ima, tem večje spoštovanje uživa.

Toda danes v marsikateri družini ne smatrajo več otroka za blagoslov božji, ampak samo za breme, za nepotrebno in nadležno breme... Strah pred otrokom je znak modernega zakona brez vere in brez morale.

Poznal sem mlado poročeno ženo. Imela je dva otroka, dečka. Starejšega je ljubila in negovala z vso strastjo in ljubeznijo; poljubov ni bilo nikdar dovolj, vodila ga je seboj na promenado v dragocenih oblekah; nanosila mu polno igrač; skratka: bila je ponosna na njega in ga je razvajala na vse mogoče načine. Mlajšega pa ni pogledala, nikoli poljubila, zanemarjen je živel pri stari materi v kuhinji, kakor kako cigansko dete — —. Pa so vprašali mater, zakaj tako dela, zakaj nima rada tudi mlajšega, pa je odgovorila: »Ta ne bi bil smel priti na svet...« Ah ti bestija — —!

Nekoč je prišla k meni mati, dobra mati številnih otrok, pa se je zjokala kot dete pred menoj in jokaje pripovedovala: »Ah, vse me zaničuje, dame se mi posmihajo na ulici, starejše hčerke me zaničujejo, ker imam toliko otrok in ker bo zopet prišlo dete na svet — —! Ah, ti bestije!

Z enim ali dvema otrokoma se postavljajo, so ponosni na svoj greh; pa ko bi vsaj molčali, a zaničujejo še pošteno mater!

Spoštujte mater! Spoštujte mater številnih otrok, zakaj to je poštena mati!

Več ljubezni do otroka, ne pa strahu pred otrokom! O tem bomo še govorili!

Vera in politika.

Kaj pa je tebe treba bilo?! Tako bo morda kdo rekel, ko bo bral zgorajšnji naslov. Toda ne obsodi, dokler ne prebereš! V svojem programu smo že povedali v prvi številki »Glasnika«, da ne bomo gojili nobene strankarske politike in tega se bomo tudi držali, toda skrbeti pa moramo za načelno krščansko izobrazbo, da ne bodo nasprotniki vere in cerkve ribarili v kalnem in slepili nepoučne s — frazami.

Pouk o razmerju vere do politike je zelo potreben, ker je v tem oziru polno napačnih mnenj. Mnogi namreč vse gledajo samo skozi očala svoje stranke in v tem oziru so dostikrat bolj izobraženi še bolj zagrizeno fanatični kot priprosto ljudstvo. Na tej in na drugi strani so omejeni ljudje, ki presojujejo vse delovanje Cerkev in duhovnika samo s političnega stališča. Vse jim je sama politika! Če se župnik bori proti pijančevanju — že smatra to za politiko ona stranka, ki ima v sebi največ »krokarjev«, če nastopa proti konkubinatom je zopet v njih očeh to »politika«, ki škoduje njih pristašem, če oznanjujemo boj slabemu čitivu, je to že zopet v njih očeh »politika«. Toda ne mislimo, da v tem oziru greše le nasprotniki krščanskega naziranja, tudi dobri kristjani neredko precejnujejo duhovnika napačno predvsem po tem, kakšen politik je, saj se je že zgodilo, da so smatrali one duhovnike za neke krivoverce, ki niso odobraval gotove politike.

Treba je torej jasnosti, v kakšnem razmerju sta vera in politika.

Nobena stranka ni katoliška cerkev.

Katoliška cerkev je božje delo in bo trajala do konca dni, vsaka stranka, naj bo še tako »katoliška«, pa je človeško delo in bo prej ali slej razpadla. Cerkev je nezmotljiva, stranke pa delajo napake, so podvržene človeški korupciji in tako se v politiki tudi v strankah s krščanskim kulturnim programom lahko zgodi, da njihova politika ni krščanska. Cerkev je za vse ljudi, za vse države, stranke so za omejeni del naroda. Cerkev je bila in bo vedno nad strankami in izven strank. Dober strankar kake »krščanske stranke« še ni vedno dober katoličan; če je kdo pristaš kake »katoliške« stranke, s tem še ni intabuliran na nebeško kraljevstvo. Lahko se zgodi, da so neverniki, ali zelo slabi kristjani pristaši kake stranke s krščanskim programom. Ti program in delo odobravajo — sami pa ne živijo krščansko. Nekateri se nad tem spodtikajo; a zakaj ne bi včasih tudi slabi kristjani pomagali dobri stvari do

zmage?! Res je tudi, da bi bilo malo čudno, če bi slaboverni stali na čelu kake »krščanske« stranke, tako delo in taka stranka ne bi dosegla kaj prida uspehov, a mogoče bi bilo tudi to. Politika je politika in te nikoli ne mečemo v en koš z vero in Cerkvijo.

Vera je privatna zadeva?!

»Vera je privatna zadeva vsakega posameznika, vera nima v politiki nič opraviti, saj ne gre za vero v politiki« — tako slišimo pogosto v današnjih dneh.

Taki nazori so popolnoma napačni. Privatna zadeva je to, za kar se družba ali država ne briga ali v kar se nima pravice vtikati. Privatna zadeva je n. pr. to, če naročim čevlje pri tem ali drugem čevljarju, če kupujem pri tem ali drugem trgovcu, če si fant izbere to ali drugo nevesto. Da vera ni privatna zadeva, kaže dejstvo, da se vse države in vsi politiki pečajo in se morajo pečati z verskimi ali cerkvenimi vprašanji. Država mora skrbeti za dobrobit svojih državljanov. Delovanje za dobrobit državljanov se pa imenuje politika. Vsaj tako bi moralo biti, da bi bila politika delovanje za dobrobit državljanov; žalibog pa je danes politika pogosto le skrb za lastni — žep! Država bi morala skrbeti, da bi bili državljani pošteni, pravno vzgojeni, to pa niso če niso verni. Državi in politiki torej ne bi smelo biti vsejedno ali državljani molijo pravega Boga ali pa kakega lesenega malika, ali državljani kradejo ali ne, ali so pošteni ali ne. Država bi morala skrbeti, da so državljani pošteni — a tudi država — vlada in politika, bi morala biti poštena! Zato, da je država in njena vlada v svoji politiki poštena, morajo skrbeti v ustavni državi — pa državljani. Državljanom gotovo ne sme biti vse jedno ali je vlada pravična ali ne. Jasno je, da za politiko tudi veljajo božje postave, torej vera in nje morale ni samo za privatnika, ampak tudi za vladarja, vlado in državo, torej vera ni privatna zadeva.

Kristjan-katoličan ni katoličan samo v privatnem, ampak tudi v javnem življenju. Katoličan ni samo takrat katoličan, kadar je v domači družini ali v cerkvi, ampak tudi v političnem življenju, katoličan je tudi takrat, ko vlada, ko daje postave in ko meče volivne kroglice. Čudna je logika tistih ljudi, ki mislijo, da je dovolj, da malo molijo, k maši in morda k zakramentom gredo, otroke še nekako krščansko vzgajajo, v politiki pa podirajo cerkev in uničujejo vero s tem, ko gredo s protiverskimi strankami. Ti na eni strani molijo Boga, na drugi strani pa s hudičem bratovščino pijejo.

Vsaka vera, če ima količjak resnobe v sebi, zahteva, da njeni privrženci povsod in vedno živijo po njej, koliko bolj mora to zahtevati vera in Cerkev, ki ima za ustanovitelja — Boga samega. »Ne tisti, ki pravi Gospod, Gospod, tisti ne pojde v nebeško kraljevstvo, ampak tisti, ki spolnjuje voljo Gospodovo«, pravi nebeški Ustanovitelj naše vere. To se pravi: tisti, ki samo pravi, da je katoličan, pa ne živi kot kristjan, to ni kristjan in ne pojde v nebesa. Kristjan mora vse življenje uravnjavati po načelih krščanstva. Kakor privatno ne sme krivice delati, moriti, pohujševati — tako tudi v javnem življenju ne. Kristjan — kdor je kristjan — se ravna tudi v politiki po krščanskih načelih, dela na to, da se vsa politika vrši v skladu s krščanskimi načeli. Današnja politika držav, ki se pogosto nič ne ozira na Boga, ne na vero, je s svojimi strašnimi posledicami kričeča priča, kako potrebno bi bilo, da bi bila tudi politika — krščanska — poštena!

Kdor še danes ne vidi strašne korupcije v politiki, ki se nič ne ozira na vero ne na Boga, ta je ali slep ali pa sam korumpiran.

Nekaj resnice!

V ugovorih nasprotnikov vere v politiki je vsejedno nekaj resnice. V politiki, kjer gre samo za »politiko«, je res škoda, da bi vero in Cerkev vlačili v umazani politični boj. Če bi šlo kje v političnem življenju samo za gospodarske ali upravne boje, samo za avtonomijo ali centralizem, samo za monarhijo ali republiko — potem bi res delal napak, kdor bi se za to ali drugo potegoval v imenu cerkve ali ako bi vpre

gel cerkveno oblast v ta boj. Cerkvi kot taki je vsejedno, monarhija ali republika, avtonomija ali centralizem; vera, oziroma krščanska zapoved nam samo ukazuje priznati postajno oblast, naj bo ta ali ona, dovoljuje pa nam postavnim potom boriti se za to ali drugo upravno obliko — Gotovo pa je, da je monarhist lahko ravnatoko dober katoličan kakor republikanec, avtonomist kakor centralist. Škof ali duhovnik je kot državljani lahko eno ali drugo; kot zastopnik cerkve: v cerkvi, na prižnici ali v spovednici — je pa samo služabnik božji in oznanjevalec evangelija, ne pa političen strankar.

Na Angleškem so v tem oziru idealne razmere. Tam so ljudje politično zreli, vse stranke puste vero in Cerkev v miru, še več, vse stranke podpirajo verstvo, krščansko vzgojo, celo nekatoški ministri podpirajo katoliško Cerkev in nikomur ne pride ne misel, da bi n. pr. prepovedoval mladini v Marijine družbe. Vero vsi podpirajo, politično se bore le za gospodarska in upravna vprašanja. Vsled tega so tam katoličani razdeljeni po vseh strankah. En škof je pristaš te, drugi druge stranke, istotako drugi duhovniki; s politiko se pa malo pečajo — ker jim tega hvala Bogu ni treba. Ko bi bilo tudi pri nas tako! Kako bi prijetno bilo! A žalibog ni.

Če pa v političnem boju ne gre samo za gospodarska in upravna vprašanja, ampak tudi za verska, cerkveno-politična, če so tu stranke, ki hočejo Cerkvi onemogočiti ali otežiti njeno dušnopastirsko delo, potem pa ne sme ne vernik, ne duhovnik držati križem rok. Če hočejo gotove stranke v politiki veri in Cerkvi škodovati, potem pač mora tudi duhovnik v politiko, dasi nerad.

V parlamentu se delajo zakoni in če pride v državni zbor večina poslancev, ki je veri in Cerkvi sovražna, se zgodi, kar se je zgodilo v Franciji in v drugih državah, da iz šol vržejo križ in verouk, da uvedo civilni zakon in razporoko, da konfiscirajo cerkve in jih izročijo komedijantom za teatre ali trgovcem za skladišča, da oropajo cerkveno premoženje, izženo redovnike in duhovnike in ovirajo na vse načine dušno pastirsko delo. Da, da, lep in vzoren (?) kristjan bi bil to, ki bi bil privatno »veren kristjan«, v politiki bi pa podpiral časopise in stranke, ki rušijo vero in Cerkev. A žalibog so med nami taki slepci, ki gledajo — pa ne vidijo, kam to pelje!

Saj pri nas ni takih strank, ki bi se borile proti veri in Cerkvi! Tako odgovarjajo.

Tako govore ljudje in zatrjuje stranka, ki prepoveduje šolski mladini vstop v Marijine družbe, v katoliška telovadna društva, ki preganja in odstavlja najboljše učitelje samo za to, ker so krščanskega svetovnega naziranja! Kdo bo potem verjel, da niso nasprotniki Cerkve?!

Lasajte se med seboj monarhisti in republikanci, centralisti in avtonomisti, nacionalisti in federalisti, batinajte se Srbi, Hrvati in Slovenci — to nas duhovnike sicer boli — ampak končno — če se že hočete lasati in pretepati in sami sebi škodovati — pa si dajte —; toda naše verske, cerkvene svetinje — v miru pustite! Naše kulturne in verske organizacije — versko vzgojo — Cerkev — to izločite iz političnega boja! Če politični valovi segajo do altara in groze v narodu zamoriti versko življenje, potem je duhovnik, dasi nerad, primoran zgrabiti tudi za politično orožje. Pustite vero in Cerkev v politiki v miru — pa bo večina duhovščine vesela, da se bo smela otresti — politike.

Oznanila za mesec januar.

1. jan. Novo leto, praznik Obrezovanja Gospodovega. Ob 6., 8.15 in 10. uri sv. maša z blagoslovom, ob 10. sv. maša z leviti, Med deseto sv. mašo darovanje za fante in dekleta. Pop. ob 2.30 pete litanije M. B.

2. jan. prvi petek v mesecu, ob 6. sv. m. z blagoslovom.

4. jan. nedelja po novem letu, služba božja po navadi. Pop. ob 2. uri molitve in pete litanije presv. Srca Jez. Prva nedelja v mesecu: skupno sv. obhajilo za fante in može.

6. jan. Razglašenje Gospodovo ali sv. Trije Kralji. Ob 6. in 10. sv. maša z dvema blagoslovoma, ob 8.15 z enim, ob 10.

slovesna sv. maša z leviti. V pušco se pobira za afrikanske misijone. Pop. ob 2.30 slovesne pete litanije M. B.

Voda sv. Treh Kraljev se blagoslovi prejšnji dan pop.

11. jan. nedelja I. po Razglašenju Gospodovem, praznik Sv. družine. Služba božja po navadi ob 6., 8.15., 10., pop. ob 2. kršč. nauk in litanije. Ob 6. po pridigi se moli posvečenje krščanskih družin. Ta dan dobe člani družin, ki so vpisane v bratovščino Sv. družine pop. odpustek, če prejmejo sv. zakramente, obiščejo cerkev in molijo tam 6 očenašev in češčenamarij in ravno tolikokrat čast bodi. Krščanske družine, ki še niso vpisane v to bratovščino, se lahko vpišejo v njo v župni pisarni.

13. jan. Torek, cerkveni računi; letna pristojbina za en sedež je 10 Din.

18. jan. nedelja II. po Razglašenju Gospodovem, praznik Imena Jezusovega. Služba božja po navadi; pop. ob 2. kršč. nauk in litanije imena Jezusovega. Pri 6. in 10. sv. maši je darovanje št. anske soseske za sveče, v pušco se pobira za električno razsvetljavo. Po osmi maši je v župnišču licitacija za izpraznjene cerkvene sedeže.

Ta dan in vso osmino se morejo prejeti pop. odpustki, ki se lahko naklonijo tudi vernim dušam v vicah. Pogoji so: prejem sv. zakramentov, navzočnost pri sv. maši in molitev v papežev namen, kakor prejšnjo nedeljo.

21. jan. Sv. Neža.

25. jan. Nedelja III. po Razglašenju Gospodovem. Služba božja po navadi. Ob 6. in 10. darovanje dolinske soseske za sveče; v pušco za električno razsvetljavo. Pop. po litanijah ura molitve.

Za Trzič in Bistrico je darovanje v nedeljo 1. februarja.

Dekliška Marijina družba. Shod v nedeljo 11. jan. Skupno obhajilo 25. jan. Dekliški večeri ob sredah 7. in 21. jan. Na praznik Sv. Neže — patrone dekl. M. D. je ob 6. orglana sv. maša za družbo. Navzočnost obvezna za vse članice. V ned. 18. jan. ura molitve ob 1.30 pop.

Ženska M. D. Shod v nedeljo 18. jan., seja predstojništva pred litanijami ob 1.30.

Mladeniška M. D. — oba oddelka — shod v nedeljo 18. januarja po 10. sv. maši, skupno obhajilo v nedeljo 4. jan. zj.

Vrtec deški, shod v nedeljo 11., dekliški 18. januarja po osmi sv. maši.

Šolski ves'nik.

a) **Mladino k sv. maši tudi ob delavnikih.** V ljubljanski stolnici je do lanskega leta mežnaril po vsej deželi znani cerkovnik Jurij. Ta je večkrat pravil, kako so bile včasih polne cerkve tudi ob delavnikih po Ljubljani — danes je pa že precej — precej prazno. Vzrok temu je navedel takole: »Ta stari so pomrli — ta mladi se pa navadili niso«. Da tudi tržiška cerkev ne bo ob delavnikih vedno bolj prazna, navadimo mladino, da bo hodila tudi ob delavnikih k sv. maši. Pred leti so bile pri nas celo na gimnazijah vsak teden po dvakrat ob delavnikih skupne šolske sv. maše. Pod nadzorstvom profesorjev smo skupno korakali po ljubljanskih ulicah k sv. maši pred poukom. Liberalizem je to odpravil. Študentje smejo sedaj cele noči krotati in napravljati smrtno nevarne ture v planine — šolska maša pa je bila »nevarna zdravju« (?)!

V Nemčiji imajo ponekod na delavnik pred poukom skupno sv. mašo, pri kateri so navzoči tudi — vsi učitelji! Zato je pa tam tudi vse drugačna mladina kot pri nas. Če otrok cel popoldan stoji v snegu in prezebuje pri kakem športu — ni to nič nevarno; če pa je treba biti pol ure v cerkvi — je pa že nekaterim to silno nevarno za otrokovo zdravje!

Krščanskim staršem priporočamo naj pošiljajo svoje otroke k sv. maši tudi ob delavnikih, kadar je pač to mogoče. Posebno ob četrtkih, ko imajo otroci pouka prost dan, bi lahko prišli otroci k sv. maši. **Vsak četrtek bo ob 7. zj. sv. maša, h kateri naj pride posebno šolska mladina.**

Sv. maša je središče krščanskega bogoslužja, najlepša molitev, največje češčenje Boga, najuspešnejša prošnja, naj-

večje zadoščenje za naše grehe, ker pri njej Sin božji za nas in z nami moli, prosi in zadošča za naše grehe.

Sv. maša je krasno vzgojno sredstvo; saj prinaša v nežno otrokovo dušo bogastvo, milosti božje, goji v njej duha pobožnosti in s tem duha pokorščine in ljubezni do staršev. Otroci, ki hodijo pogosto k sv. maši, bodo gotovo dobri otroci. Pri sv. maši se otroci spominjajo v molitvi svojih staršev in ta molitev prinaša na trud in delo staršev bogat blagoslov.

Prvi kristjani so tvegali svoje življenje s tem, da so šli k sv. maši, a seboj so vodili tudi svoje otroke. Pretresljiva slika nam je ohranjena iz dobe papeža Štefana I. Verniki so se zbirali k sv. maši pod zemljo v katakombi, kjer je bil v steno napravljen svež grob, nad njim napis Fabius martyr in pace = Fabij mučenec v miru. Pred kratkem je dal svojo kri za Kristusa in zapustil vdovo z malimi otroci. Tudi ta je prišla z otročiči v temni noči, v smrti nevarnosti. Pred sv. mašo dvigne najmanjše dete kvišku pred grobom očeta-mučenca, da poljubi ploščo, ki je zapirala očetov grob, da počasti spomin dragega očeta, da se napije ob njegovem grobu ljubezni do Kristusa, ljubezni za žrtve.

Krščanski starši, vodite ali pošiljajte tudi ob delavnikih otroke k sv. maši. Ko boste že davno v grobu, se Vas bodo pri sv. maši spominjali Vaši sinovi, ki ste jih učili hoditi k sv. daritvi.

Če le mogoče —: vsak četrtek naj gre naša šolska mladina k sv. daritvi!

b) Mesečna šolska spoved. Vsa šolska mladina naj prejema mesečno sv. zakramente. Skoro vsem staršem moramo dati častno spričevalo, da so v tem oziru podpirali trud farne duhovščine. Vsa čast našim staršem! Prosimo, da starši tudi naprej skrbite, da bodo otroci prihajali k mesečni sv. spovedi in obhajilu in da pazite, da pred obhajilom otroci doma ne zajtrkujejo. Spoved je vedno ob sobotah, naslednjo nedeljo skupno obhajilo. Spored za januar je sledeči: Meščanska šola: za dečke spoved v soboto 3. jan.; za deklice v soboto 24. jan. Ljudska šola: Dečki IV. b in V. r. v soboto 3. jan., dečki IV. a in II. r. v soboto 10. jan.; deklice: II. in III. r. v soboto 17. jan., deklice IV. in V. r. v soboto 24. jan.

Cerkveni sedeži.

V torek po prvi nedelji po prazniku Razglašnja Gospodovega, to je letos 13. januarja, so takozvani cerkveni računi. Pri tej priliki pride vsako leto do raznih debat radi cerkvenih sedežev. Zadeva s cerkvenimi sedeži je za vsakega župnika zelo neprijetna in kočljiva. Gotovo pa pride v tem oziru večkrat do raznih nespornostim raditega, ker farani ne poznajo reda, ki je za našo škofijo postavno predpisan glede cerkvenih sedežev, zato naj to zadevo nekoliko pojasnimo.

Najbolje bi seveda bilo, ko bi bili sedeži popolnoma prosti. Kdor bi prišel prej v cerkev, ta bi sedel v klopi. Toda mnogi žele imeti zase prihranjen sedež. Cerkev mora iskati za svoje izdatke dohodkov. Pušca ne zadostuje, drugih dohodkov ni, tako cerkev nujno potrebuje prejemkov, ki se dobe iz cerkvenih sedežev. Brez prispevkov za cerkvene sedeže bi tudi naša župna cerkev nikakor ne mogla kriti svojih izdatkov. Tako je prišlo do navade, da so se začeli cerkveni sedeži prodajati oziroma dajati v najem.

Pri nas so nekateri sedeži »lastni«, drugi »cerkveni«. Seveda so oboji cerkvena lastnina, vendar pa je med njimi ta razlika, da preide v slučaju smrti pri »lastnih« sedežih pravica do njega na sina, oziroma na hčer, cerkveni sedeži pa morajo iti vedno na dražbo.

Naš škofijski red določa za »lastne« sedeže, da preide po smrti gospodarja pravica do takega sedeža na sina-dediča — gospodarja — ali v slučaju, da hči prevzame gospodarstvo, na to. Ko se prepiše sedež na novega gospodarja, mora isti plačati prepisnino, katere višino določijo župnik in ključarja. Ako se novi gospodar brani plačati napovedano pristojbino, se sedež proda na dražbi.

Popolnoma napačno mnenje pa je, da je tak »lastni«

sedež hišna last, tako da bi se s hišo vred prodal ali kupil ali komu daroval. Vsaka taka kupčija je neveljavna in s tako kupčijo izgubita pravico do sedeža kupec in prodajalec.

Glede »cerkvenih« sedežev pa velja tole pravilo: Pravica do takega sedeža se dobi na javni dražbi, dobi jo oni, ki za njo največ ponudi; dobiti jo morejo le osebe, ne pa rodbine ali hiše.

Župnik sam ali pa ključarji ne morejo oddajati klopi »pod roko«, zato naj se na te nihče ne obrača s takimi prošnjami.

Brezplačno se pridrži sedež za patrona, ključarje in za tisto učiteljstvo, ki nadzira šolske otroke.

Pravica do sedeža preneha: 1.) ako uživatelj umre, 2.) ako se ji isti odpove, 3.) ako uživatelj odpade od vere, 4.) ako se stalno izseli iz župnije, 5.) ako ne plača pristojbine, 6.) ako je uživatelj svojevoljno sedež prepustil drugi osebi ali ga pre naredil ali zaprl, 7.) ako bi bilo treba klop odstraniti iz cerkve, vendar bi mu bilo treba v tem slučaju dati prvi prosti sedež drugod, 8.) ako so uživatelja izključili iz cerkve.

Ako je kdo iz teh vzrokov izgubil pravico do sedeža, se mu ne povrne svota, ki jo je plačal na dražbi. V slučaju smrti ali odselitve kmalu po izdražitvi pa se povrne primerna svota.

Za slučaj preprirov se uživatelj odpove praviči, zateči se k svetni gosposki, pritožiti se sme le na dekaña ali na škofijo.

Nihče ne sme v cerkvi postavljati ali prestavljati svojih lastnih klopi. S klopni razpolaga po predpisih le cerkveno predstojništvo, to je župnik in ključarja.

Moški bi morali imeti sedeže na moški strani, ženske na ženski. Pri nas so žalibog ženske izpodrinile moške iz cerkve, tako ni v ladiji cerkve videti skoro nobenega moškega, pač pa so vsi sedeži na koro pridržani možem.

Klopi v kapeli so proste za tiste žene, ki težko stoje, drugi sedeži so pri nas vsi oddani.

Licitacija za izpraznjene sedeže je pri nas vedno prvo nedeljo po cerkvenih računih, to je letos 18. januarja po osmi maši v župnišču.

Isto nedeljo se oznani pri prvi in osmi sv. maši, kateri sedeži pridejo na licitacijo. Prednost pri licitaciji imajo zastopniki tistih družin, ki nimajo še nobenega sedeža. Družine, ki imajo že dosedaj dva sedeža, naj ne licitirajo.

Prepisnina za lastne sedeže znaša 150 Din., letna pristojbina za lastne in cerkvene sedeže je za l. 1925 določena na 10 Din.

Nelastniki naj se ne vsedajo v oddane klopi, ako pa je v klopi pri evangeliju še prostor, se sme vsak vsesti na prazen sedež. Oni, ki zamude sv. mašo in pridejo po evangeliju, nimajo pravice zahtevati, da se jim izprazni njih sedež.

Ob delavnikih so klopi popolnoma proste.

Upamo, da je s tem zadeva dovolj pojasnjena. Vsi — cerkveno predstojništvo in farani — se držimo tega reda, pa ne bo prišlo nikoli do kakih neprijetnih nespornostim ali celo pritožb.

Oklici in zakonski zadržki.

Nobene pridige ljudstvo tako pazljivo ne poslušajo kot — oklice. Ženini in neveste se jih pa navadno boje radi »govorjenja«, kakor pravijo, ki z oklici nastane, zato žele tako pogosto, da so oklicani samo enkrat, mesto trikrat. Toda oklici niso ne v nasičenju radovednosti pa tudi ne v strah in neprijetnost zaročencem, ampak so prav resna zadeva. Vrše se radi tega, da bi se odkrili eventualni zadržki, ki bi bili morda med ženinom in nevesto, da ne bi smela skleniti zakona.

Zakon je zadeva javnopravnega značaja. Vsa javnost — družba — je nekako interesirana na tem, da se zakoni veljavno sklepajo, ker bi vsled neveljavno sklenjenih zakonov trpela škoda človeška družba. Javno se oklicajo oni, ki name ravajo skleniti zakon, zato da bi vsak, ki bi vedel za kak zadržek temu zakonu, istega naznanil župniku. **Vsak vernik, ki ve za kak zadržek, je pod grehom dolžan istega naznaniti.**

Oklici so ukazani od cerkve in države. Kdor bi radi ka-

kega zadostnega razloga bil rad oproščen enega ali dveh oklicev, mora za spregled oklicev napraviti prošnjo na cerkveno in svetno gosposko, to je za spregled enega oklica na dekanijski urad, za spregled dveh oklicev na škofijo, kar se tiče svetne gosposke, daje ta spregled okrajno glavarstvo. Prošnjo navadno napravi župnik in zaročenca jo podpišeta.

Oklici se morajo vršiti v tisti župniji, kjer ženin in nevesta stanujeta. Ako bi ženin in nevesta ne stanovala že šest tednov v isti župniji, bi se moral ta zakon oklicati tudi tam, kjer je ta ali drugi stanoval nazadnje šest tednov.

Kateri so zakonski zadržki?

Ločimo zakonske zadržke v razdiralne in oviralne.

Razdiralni zadržki so take okolnosti, zavoljo katerih veljavna zakonska zveza ni mogoča; zato se mora zveza, če se je vendarle sklepala in se zadržek ne odstrani, kot ničeva razdreti.

Razdiralni zadržki so sila ali strah. 1. Če bi bil kdo prisiljen skleniti zakon tako, da se ni mogel upirati poroki, je tak zakon neveljaven. 2. Nezmožnost za zakon. 3. Nezmožnost za sklepanje pogodbe — n. pr. blaznost. 4. Nedoraslost. Moški do 16., ženska do 14. leta ne more skleniti veljavnega zakona. V južnih krajih se namreč prej ženijo kot pri nas, ker tam človek prej doraste, zato je ta meja tako nizko postavljena. 5. Že obstoječa zakonska zveza. Kdor je enkrat veljavno poročen, se ne more poročiti več, dokler je drugi zakonski še živ. 6. Višji redovi. Subdijakoni, dijakoni in duhovniki se ne morejo poročiti. 7. Slovesne obljube v duhovnem redu. N. pr. frančiškanski bratje ali uršulinke s slovesninj obljubami ne morejo več stopiti v zakon. 8. Krvno sorodstvo do vštete tretjega kolena. N. pr. bratje in sestre, bratrance in sestrične, bratrancev in sestričen otroci ne morejo sklepati veljavnega zakona, isto ne stric z nečakinjo, ali teta z nečakom. Če se komu dozdeva, da sta ženin in nevesta v sorodu, a ne ve v katerem, naj to sporoči župniku, ki bo potem dognal, ali je zadržek ali ga ni. 9. Svaštvo. Noben sorodnik žene iz prvega in drugega kolena — n. pr. sestra ali sestrična ne more skleniti veljavnega zakona z možem žene, ko bi ta umrla; ravno tako noben sorodnik moža iz prvega in drugega kolena, ne brat, ne bratranec, bi ne mogel po njegovi smrti vzeti njegove žene. 10. Umor zakonskega druga ali zakonske družice z namenom, stopiti v zakon s sokrivo osebo. 11. Krivda prešuštva z obljubo zakona po smrti zakonskega tovariša ali tovarišice. 12. Razlika v veri, če kateri od zaročencev ni krščen.

Od nekaterih teh zadržkov se dobi spregled, da se more veljavno potem skleniti zakon, od nekaterih se pa ne dobi spregleda.

Oviralni zadržki so take okolnosti, zavoljo katerih ženin in nevesta ne smeta skleniti sv. zakona, toda če ga vendarle skleneta, je zakon veljaven, a grešita, če sklepata brez spregleda.

Taki zakoni so: Veljavna zaroka z drugo osebo, neslovesna obljuba vednega devištva, razlika krščanske vere, če ta ali drugi zaročenec ni katoličan pa je krščen (to so takozvani »mešani zakoni«, o katerih govorimo pa drugič). Od vseh oviralnih zadržkov daje cerkev spregled, če je zato tehten vzrok.

Ženin in nevesta sta pod smrtnim grehom dolžna pri izpraševanju povedati, če jima je znan kak zakonski zadržek.

Karl Pirc.

Kako so stari Tržičani peli?

(Dalje.)

Ker homo kmalu praznovali Novo leto in praznik sv. Treh Kraljev, je primerno, da omenimo kako so naši prednamci opevali te praznike.

Novoletna.

Mi Vam vošmo novo leto.	On je hotel obrezan biti.
Novo leto naj poprej.	Po postavi judovski.
Kar je Jezus v štalci rojen.	Pri obrezvanju mu j'blo dano.
Je prav danes osem dni.	To Njegovo sveto ime.

Sv. Treh Kraljev.

Ena zvezda gori gre.	Gašper prvi k oiru gre.
Tam pri Betlehemu.	Ta je naj ta stariš.
Kaj je to za 'n znaminje?	Melhior koj za njemu gre.
Oj, pójte gledat gremo!	Ta j' njegov tovariš.
Trije modri prišli so	Boltež zadnji k oiru gre.
Iz jutrove dežele.	Ta ima črno lice.
Na kamelah jezdijo.	On se nisko prikloni.
Oj, to so trije kralje!	Kušne mu nožice.

Da bi se ne zbal ga ne,
Tacega zamorca,
Dal za dar mu mire je,
Ljubiti če ga s srca.

Očividno je, da pri objavljenih pesmih manjka nekaj kitic. Vendar se pa ne spominjam, da bi jih bil kedaj slišal. Povpraševal sem po njih, a jih nisem mogel izslediti, iz česar sklepam, da so bile že pred petdesetimi leti pozabljene. Kako stare morajo toje biti te pesmi!

b) Kako so peli gospodje?

Pričetkom druge polovice preteklega stoletja se je nahajalo v trgu dokaj gospodičev, ki so se po šolah in obrtnih obratovališčih izven doma po več let likali, domu prišedši pa svojim očetom pomagali pri njih obrtih. Živel so dokaj udobno in brezskrbno življenje, ter čez potrebo posedali po gostilnah.

Da bi jih otel nevarnosti izprijenja, je posegel vmes tedanji graščinski oskrbnik Janez Pogačnik, jako inteligenčen, občespoštovan gospod. — Ustanovil je po zgledu drugih mest tudi v Tržiču pevsko društvo pod imenom »Neumarktler Liedertafel.«

Pevska društva »Liedertafel« so se pričela ustanavljati okoli 1812. leta po severni Nemčiji. Njih namen je bil, s petjem vzbujati nemško zavest.

Avstrijska policija je taka društva pričetkom preganjala, pozneje je pa, po avstrijsko prikrojenim šla še celo na roko.

Brez dvoma so bili Pogačnikovi nagibi prvotno idealni, ker je bil velik ljubitelj glasbe in dober pevec. Vendar pa ni mogel preprečiti, da bi se sčasoma ne bila med idealne cilje vrnila nacionalna misel, ki je polagoma mnogo pripomogla, da je zaslovel Tržič svojčas po vsi Sloveniji kot trdna nemška postojanka. — Pa bodi temu kakor žé.

Pogačnikova misel se je z veseljem sprejela in vse kar je bilo količkaj inteligentnega je stopilo v društvo. Vsak je bil dobrodošel, tudi nepevec, da je bil le porabljen za kak posel.

Tako je bilo med drugim čevljarskemu mojstru Viktorju Strupiju petje španska vas, toda mož visoke postave z dolgo brado je bil kakor nalašč vztrajen za zastavonoša in kot tak z veseljem sprejet v društvo.

Izbrali so si svoje geslo in ga peli pri vsaki primerni in neprimerni priliki:

»Wo man singt, da lass dich fröhlich nieder!
Böse Menschen haben keine Lieder.«

Kar bi se slovensko nekako glasilo: »Kjer se poje, tam veselo sédi, zlobni pesmi nimajo, to vedi!«

Vsak večer so imeli v šoli svoje pevske vaje. Okrog devete ure pa so skupno korakali v gostilno, prepevaje po ulici pravkar naučene pesmi.

To je ljudstvu jako ugajalo in vse je hitelo iz hiš, da ne zamudi umetniškega užitka.

Koncertov v pravem pomenu besede niso prirejali, le zabavne večere, takozvane »venčke«, ki so se s petjem pričenjali, s plesom pa nehavali. Kot član združenja pevskih društev koroških mest, so posečali ondodne shode in v Tržič so čestokrat vabili svoje pevske brate iz Koroške.

Vendar pa bi njihovo delovanje ne bilo tolikega pomena za Tržič, ako bi ne bili gojili poleg prosvetnega, tudi cerkve-

no petje. Toda o tem povemo kaj več pozneje.

Med seboj so se prav po bratsko ljubili in si ostali zvesti do groba. Rekli bi, da je bilo te ljubezni skoraj preveč, kajti iz ljubosumnosti so zanemarjali vzgojo naraščaja in ni čuda, da je po smrti Pogačnika društvo začelo polagoma hirati. Le v presledkih je še nekoliko vplamtelo. Tako je prišlo, da so po 20-letnem društvenem obstoju živeli društveniki le od spominov lepih preteklih časov in tu pa tam navdušeno zapeli svoje geslo.

Mož za možem je legel v grob do katerega so ga sobratje z zastavo spremili. Zadnji med njimi je bil zastavonoša Viktor Strupi. Njemu, ki je vsem tovarišem trikrat zavihtel z društveno zastavo pri odprtem grobu zadnji pozdrav, njemu priljubljeni prapor ni v slovo zaplapotal nad gomilo.

Prav ko to pišem, prišla mi je v roke zadnja številka Uradnega lista. Na drugi strani razglašja g. veliki župan ljubljanske oblasti, da se razpusti društvo »Neumarkter Lieder- tafel« v Trziču, ker že več let ne deluje, ker nima niti članov niti imovine in torej tudi ni več pogojev za pravni obstoj.

Tragičen konec pred 60 leti tako slavljenе organizacije!

Karl Pirc:

Trzič v začetku 19. stoletja.

Bela Ljubljana — črn je Kranj,
Pisana Loka — Kamnik zaspan,
Trzič je napet — kot struna na bas,
Radovljica majhna — kot ena vas.

Narodna pesem.

Tako smo peli otroci, pa zvedavo povpraševali, zakaj je Trzič napet? Zato, so nam rekli stari, ker je bil trg sezidan ob bregu in so vodile vse poti navkreber ali navzdol, napeto kot struna.

Le ogledimo si malo okolico, pa bomo videli, da je istina. Že na Hafnarci, kjer je stala nekoč mala lončarija in je od nje dobil kraj po nemški besedi »Hafnerer« popačeno ime, se je pričel navzdol hud klanec, po katerem je bila speljana državna cesta mimo Slugove gostilne prav doli do vode.

Nekako v višini, kjer stoji zdaj poslopje gosp. Amana, ali pa vrtič gospe Verdirjeve, je vezal lesen most bregova Bistrice kot edina ravna daljica notri gori do Čegelšev. Kajti takoj ob mostu se je na desnem bregu zopet začel vzpenjati klanec po trgu, zgornjem koncu in Cimpra navzgor.

Smatrali bi tako izpeljavo ceste za silno nepraktično, v resnici je bila pa za naše prednamce velikega gospodarskega pomena. Z navadno zaprego namreč ni bilo moč speljati navadnih voz, kaj šele težkih »parizarjev« po hudih klancih, zato so morali vozniki ostajati v gostilnah, najemati ljudi in živino, ki so pomagali s pripravo čez Ljubelj. Vse to je dalo Trzičanu mnogo zaslužka. Vsaj je bil promet skozi trg tako ogromen, da danes niti pojma nimamo o njem. Takrat so pri velikih krajih pogosto delali ceste z velikimi klanci, da so mogli ljudje kaj zaslužiti s pripravo.

Pojdimo v duhu nazaj nekako v dobo okoli 1800. leta. Iz Ljubljane in Celovca prihajajo in odhajajo neprestano tovorni vozovi. Pred gostilnami se sklada in naklada blago, spregajo in obračajo kola, vse je polno življenja. Kar se zaslisi poštarški rog, tra-ra, tra-ra — — v znamenje, da je treba dati prostora poštnemu vozu, imenovanemu brzovoz (Eilwagen). Prostorna črna in žolto pleskana kočija pridrdra z velikim ropotom postiljon v temni obleki z žoltimi našivi in velikim klobukom parkrat možato počti z bičem in vozilo se ustavi pred pošto. Sprevodnik skoči uslužno s kozla in hiti odpirati vozna vratica. Iz kočije pa počasi stopajo fine dame v potnih plaščih, pa gospodje z visokimi klobuki. Pred vhom se prikaže sam gospod poštar, mane si roke in se globoko priklanja prišlecem, ter jih vodi na oddih v posebno gostilniško sobo. Pustimo radovedneže, ki zijajo za njimi, rajši krenimo na levo po tesni ulici zad za trg, kjer šumi razposajeni Mušenik! Tudi tu Trzičanje ne drže roke križem. Mlini ropotajo, žebjarji trkljajo, veliki in mali kladivi tolčejo po kosaricah, da človek sam svoje besede ne sliši. Vse

vprek hiti in se trudi za zaslužkom. Le sv. Andreja cerkev stoji mirno sredi trga na malem gričku, ki ga krasita dve stari lipi. Zdi se mi, da hoče svariti tržane, naj se ne pehajo toliko za mamonom, obrnejo na se rajši k Bogu, zakaj črni oblaki se zbirajo nad Trzičem in od daleč se sliši bučenje viharja, ki utegne uničiti vse, vse, kar so si pridobili. Hudi čas se obetajo mirnemu trgu.

Pa napotimo se še po »gasi« — to je po ulici, ki vodi proti župni cerkvi. Tu na levi, kjer stoji danes gosp. Jegličeva hiša, se spenja cesta na grad, a mi jo krenemo dalje, ker hočemo grad pozneje enkrat posetiti.

Ulica ni ravna, visi proti vodi, na drugi strani mostu pa se zavije na sedanjo spodnjo pot. Vsaj današnje ceste na klanec proti župnišču zaman iščemo. Ozka steza pelje po strmem bregu mimo vrto, ki so pri hišah »kurje gase«, z vozom v župnišče pa ne dojdeš drugače kakor za Virjami.

Tak je bil Trzič okrog l. 1800, a prišla je kmalu velškanska sprememba.

Francozi v Trziču.

Žalostni časi, ki so se že zdavnaj obečali, so le prerano prišli. Leta 1797, na praznik Sedmero žalosti Matere božje, ob treh popoldne, so prikorakali Francozi s tolikim truščem in bobnanjem v Trzič, da je ljudstvo, zbrano v cerkvi sv. Andreja pri pobožnosti Kristovega trpljenja, kar v gručah odhitelo iz cerkve gledat kaj se godi. Sovražnik je kruto postopal in zahteval živeža, ne meneč se, kje ga dobiti.

Temu dogodku sledili so še hujši. Prišla so leta polna nemira, ki je zadal tržiški industriji rano za rano.

Marca 1807 se je ustanovilo v avstrijskih deželah splošno domobranstvo. Mladenci do 22. leta so pripadali redni armadi, vsi starejši moški, bodisi samci ali oženjeni, so pa tvorili brambovstvo. Začetkom se je to že še prenašalo. Brambovci so ostali doma, le ob nedeljah in praznikih popoldan so jih vežbali na graščinski pristavi. Njih stotnik je bil Ignacij Jabornik, p. d. »Stari štantman«. Marca 1808 je pa prišlo povelje, da odrinejo čez Ljubelj v Solnograd.

Jabornik, star in vojaško neizobražen, je takoj odložil svojo saržo, na njegovo mesto pa je stopil stotnik pl. Hillmayer.

Presunljivo je bilo gledati, kako so se poslavljali odhajajoči od žena, otrok in svojcev. Tiho zdihovanje, glasno tarnanje in jokanje se je mešalo z oglušujočim bobnanjem, dokler niso naši brambovci prekorakali ljubelske meje.

No, konečno se je pa le vse dobro izšlo! Naše hrabre brambovce je namreč Francoz pri Trbižu prehitel in da jih ne bi zajel, so se naglo umaknili čez Koren nazaj v domačijo.

Glasom leta 1809 na Dunaju sklenjenega miru je Trzič pripadel Francoski. Meja proti Avstriji je bila vrh Ljubelja. Trzič je dobil svojega »maira« (berič mera), t. j. župana v osebi Danijela pl. Jabornik, za pomočnika mu je bil pa pri-dejan Ignacij Ceme.

Vsled takozvanega kontinentalnega zapora, ki ga je uvedel Napoleon proti Angležem, je bila tudi Koroška meja zastražena. Pa ne prehudo, kajti ljudje so silo veliko blaga vtihotapljali čez »Zelenico« in pozneje tudi po skrivnih potih čez Begunje. Pri tem so dobro zaslužili, pridno »Bržanko«¹

¹ Bržanka je bilo močno, sladko istrijansko vino, ki je bilo v Trziču posebno čislano. V vsaki boljši hiši so hranili sodček »Bržanke« za posebno svečane priložnosti. — Kako so čislali »Bržanko« naj pove pesmica, ki jo je zložil domačin Vojteh Kurik 1857. l., ko je po dolgih letih žlahtna kapljica zopet posebno dobro obrodila.

Bržanko 1857.

Ohrani Bog nam trtice!
Kjer rastla je Bržanka.
Da nam prežlahtne kapljice
Nikoli več ne zmanjka.

Preteklo je že osem let.
Kar ni jo blo dobiti.
Še letos so po štirideset.
Začeli jo točiti.

Marskteri jo bi rad še pil,
Ga črna zemlja krije,
Kdo ve, kdo jutri bo še živ.
Kdaj ura naša blje?

Zato jo pijmo zdaj ker je,
Bog živi Trzičane,
Bog živi vse Deševnarje,
Dolince in Somljane!

Vojteh Kurik, kolar.

pili in se dobro imeli. Seveda jo je pa tu pa tam kdo tudi skupil. Tako neki korenjaški Nace Peharc iz Loma, ki je svojo predrznost plačal s smrtjo.

Zelo slaba je pa predla beračem, potepinom in tatovom. Varnostne naredbe so bile zelo stroge. Dan na dan sta ne-prestano stražila po cestah po dva orožnika na konjih.

Davki niso bili prehud; za okraj Tržič, Radovljica in Kranjska gora je bil en sam davkar po imenu Hahm, posestnik na Rodici. Tu pa tam je prišel v Tržič, večinoma so pa morali nositi »franke« na Rodico.

Prvotno je ostal v prometu še stari avstrijski papirnati denar (Bankzettel) in pa bakren drobiž. Oktobra 1809 je pa prišla odredba, da se bo plačevalo po novem letu samo v srebru. To je bilo kakor bi vdarila strela iz jasnega. Imoviti so pač skrivali po svojih skrinjah staro srebrnino, navadni ljudje pa niso imeli drugega kot oguljene »banko cegelce«.

Kdor je mogel, je šel s svojim papirjem čez mejo, da ga ondi zamenja za živila. Toda naenkrat se raznese vest o državnem bančnem polomu na Dunaju. Ljudje so kar čez noč zgubili po tri četrtine svojega premoženja. Za 1 gld. dunajske veljave se je dobilo komaj šest krajcarjev. Tako da je stal 1 mernik prosa 30 gld. d. v. Živil je bilo dosti, a za bankovce nič.

V teh hudih časih pa je prišel na Tržič najhujši udarec, ko je 30. marca 1811. l. vpepelil strašen požar skoraj ves Tržič. Ker je ta pripetljaj v tržiški zgodovini nekaj največjega in odločilnega, mislimo o njem pozneje nadrobneje govoriti. Pa vse bi se bilo še preneslo, ako bi Francozi ne bili posegli v versko življenje katoliškega ljudstva.

Preuredili so ves koledar, tako da ni bilo v njem ne svetnikov ne krščanskih praznikov. Mesec je imel 30 dni po tri dekade po deset dni, od katerih je bilo 9 delavnikov, deseti dan pa dan počitka ali praznik. S starim koledarjem so odpravili tudi vso katoliško službo božjo.

Več duhovnikov, ki se ni pokorilo tej odredbi, so zaprli, drugi so zbežali čez mejo. Kako je bilo tedaj v Tržiču, pa ni znano. Vemo pa, da se je 15. avgusta 1811 prvič svečano obhajal Napoleonov praznik.

Pred Klandrom (zdaj Perkova hiša) sta bila postavljena dva po 8 sežnjevisoka mlaja. Po vrhu je bilo povbešenih polno srebrnih tolarjev kot nagrado onemu, ki srečno pripleza do vrha. Pa to ni bila lahka stvar, kajti drogova sta bila z mastjo in milom močno namazana, da je plezalca vedno navzdol polzelo.

Pred hišo pa je bilo nastavljena polna miza svinjine, pečenke in klobas brezplačno za slehernega. Pa se je le redko kedo poslužil te gostoljubnosti. Bila je namreč sobota in po tedanjih cerkvenih zapovedih post. Tržičani so pa držali na cerkvene zapovedi.

Tudi kip boginje človeškega uma so prav po zgledu pariških Jakobincev postavili pred cerkev sv. Andreja. Vendar pa mislimo, da tedanji Tržičani sploh niso vedeli, kaj pomeni ta lesena nagota in so si dovolili marsikak pristen dovtip na račun tega malika. Take svečanosti so se ponavljale vsako leto do 1813. leta.

Avgusta 1813 je napovedala Avstrija vojsko Francozom, ki so imeli v Ilirji močno armado, po večini sestoječo iz mladih laških vojakov. Avstrjci so prišli iz Celovca proti meji, zapodili malo francozko posadko na Ljubelju v beg in se polastili Št. Anške doline. Dne 26. avg. je prišlo kake pol kompanije lovcev v Tržič. Sredi trga so stopili v vrsto, nadlovec pa se je podal v mitničarjevo stanovanje. Ljudje so prihiteli skupaj ter delili med vojake kruha in vina. Vedno več je prihajalo radovednega ljudstva, kar zavpije iz okna Jabornikove hiše² nadlovec: »Pri tej priči se mi poberite vi francoski somišljeniki, če ne vas takoj postrelim!« Na mah je zginila po hišah vsa množica in se poskrila. Pol ure nato so se tudi vojaki vrnili k sv. Ani, dočim je francosko vojaštvo postavilo svojo predstražo v Pristavi.

Zdaj se je začelo za trg pravo mučeništvo, polno skrbi in troškov, kajti Tržič je moral oskrbeti oboje vojaštvo, francosko in avstrijsko.

Napravili so v Holcapfelnovi hiši — kjer je danes I. ljubljansko delavsko konzumno društvo — skladišče, kamor so zjutraj prihajali po menažo Francozi z zahvalo: »Vi ste avstrijski pristaši.« Ob 3.—4. popoldne so si pa v ravno istem skladišču poiskali avstrijski lovci prehrano, pa pristavili: »Tržič je francosko misleč.« Tako so preživeli 8 dni, vedno v trepetu med dvema ognjema, vprašuje se, kdo bo zmagal.

Tedaj so prišli Avstrjci na sled dopisovanju tržiškega mitničarja z nekim francoskim generalom, zato so prijeli omenjenega in ga odpeljali privezanega med dva konja čez Ljubelj v Gradec.

Na angelsko nedeljo ob 2. uri zjutraj so se naenkrat znašli avstrijski lovci in ulanci v Tržiču. Na mah je moral biti ves trg razsvetljen. Rekvirirali so dninarje, ki so morali delati pregraje na veliki cesti proti Pristavi pod Malim rovtam in proti Bistrici. Pri tej priliki je padlo pod sekiro dokaj plodonosnih orehovitih in hrušovitih dreves. Drugo jutro so pa komaj zgrajene pregraje zopet odstranili in šli proti Kranju. Prišedši v Naklo so zaznali, da jih čakajo Francozi v zasedi pri vislicah, zato je krenejo po stranski poti proti Predosljem. Ko Francozi to vidijo, zbeže po kranjskem polju nazaj proti Kranju, avstrijski ulanci pa za njimi ter ujamejo pred Pristavami 150 sovražnikov in jih še isti dan priženejo skozi Tržič. Moštva z ujetniki je bilo nad 600 oseb in te bi morali Tržičani prehraniti. Nič ni pomagalo zatiranje, da je skladišče prazno. Poveljnik je vpil ves razjarjen: »Ali mi tekom ene ure preskrbite živila za moje moštvo, ali vam pa zažgem vaše gnezdo na vseh koncih in krajih.«

Hipoma so pripeljali, ne vprašaje hočeš-nočeš, 4 krave iz hlevov, nanosili v skladišče vina in žganja in kruh pobrali po hišah, koder ga je bilo le dobiti, dokler niso zadovoljili nasilnežev.³ Drugi dan šele so se odkrižali nadležnih gostov, ko so odkorakali zopet proti sv. Ani. Po hrano so pa še dalje hodili do druge nedelje.

Takrat so nepričakovano prihrumeli od Bistriške strani Francozi v trg. Pred »Vanderhovco« so se spopadli z Avstrjci, ki so prišli ravno po živež. Padlo je 6 Francozov in eden Avstrijec. Francozi so svoje mrtvece pokopali na Brežicah, Avstrjci pa na župnem pokopališču.

Pozneje je prišlo do bitke na Ljubelju, koder so bili Francozi hudo poraženi. Ob pol 7 zvečer so pripeljali v vozu prvih 6 ranjencev. Bajje je bilo nekaj groznega slišati to stokanje in gledati kri, ki je curkoma tekla od voza. Prvemu vozu je sledilo še 45 voz, ki so šli še isto noč dalje proti Kranju.

Radj tega poraza so Francozi ustavili pohod čez Ljubelj proti Celovcu in jo krenili v Rožno dolino.

Kaj se je pozneje zgodilo, Vam žal ne morem poročati, ker tukaj prenehajo zabilježke učitelja Jakoba Peharca, ki je na lastne oči videl in zapisal vse to, kar smo Vam pravkar poročali.

Le toliko še poročamo po drugih virih, da je pozneje sklenjen mir pozdravil Tržič s silnim veseljem.

Bilo je neko nedeljo po dopoldanski službi božji. Možakarji so stlai pogovarjaje se razne reči pod lipo pri sv. Andreju. Kar prijaha v skoku poštar v praznični uniformi s trikotnim klobukom na glavi in jo krene po ulici na grad. Vsi so vdrlji za njim, ker so slutili, da mora njegov slovesen prihod pomeniti nekaj posebnega.

Ko prijaha pred grad, se naenkrat odpro grajska vrata in venkaj stopi grajski upravitelj obdan z tržkimi odličnjaki. Poštar pa skoči s konja, se globoko prikloni in izroči upravitelju veliko zapečateno pismo. Upravitelj pismo odpre in glasno prebere veselo novico, da je sklenjen mir. Veselje je

² Imoviti tržani so bili zelo v strahu pred takimi rekvizicijami. Stara »Perbarjeva gospa« je čestokrat pripovedovala, kako so imeli njeni stariši skrito kravico v šupi na Kuštrovi novini, ona jo je pa hodila na skrivenu krmiti in molzet.

³ Zdaj pri Richardu Mally.

bilo nepopisno. V grajski kapelici so zapeli zahvalno pesem. Na večer pa je bil ves Tržič slovesno razsvetljen. En transparent, ali prosojni napis, ki se je do danes v spominu ohranil in ki ga je menda napisal sam pesnik Valentin Vodnik, se glasi:

»Peter Mally
Se Vam lepo zahvali,
Da ste Francoza zapodili in
Mir storili.
Vivat kožarija,
Vivat štrumfarija,
Vivat »Mat' bržanka«
Da se je nikol' ne zmanjka!«³

Karl Pirc:

Tržiški vzorniki.

Jakonov Andrejček. (Andrej Zupan † 1. 8. 1878.) Rojen je bil v Trziču, kjer so imeli stariši nasproti šole svojo hišo. Kot mlad čevljarček je šel po svetu in dolgo časa služil kot pomočnik nekje pri Dunaju, koder je imel priliko zahajati v bližnji samostan. Tam se je privadil bogoljubnemu življenju, stopil je v treji red sv. Frančiška in upal sčasoma popolnoma zapustiti svet in stopiti v samostan.

Toda Bog je drugače odločil. Bolezen in smrt starišev ga je primorala, da se je vrnil domov in prevzel domačijo. Tukaj je nadaljeval kot čevljarški mojster svoje bogoljubno življenje, ki je enakomerno potekalo med molitvijo in delom. Edina sprememba in veselje so mu bile nedelje in prazniki. Bili so zanj v resnici dnevi Gospodovi. Cel dan je bil v cerkvi in še po končani popoldanski službi božji je bodril vernike, da so z njim molili sv. križev pot, pri lepem vremenu pa v procesiji obiskali podružnico sv. Jožefa.

V cerkvi ni sedel nikdar v klop, na stopnicah nasproti prižnice je klečal in zbrano molil.

Bil je velik častilec presvetega Rešnega Telesa in prejemal po večkrat na teden sv. obhajilo — za tisti čas velika izjema. Med tednom se ni mogel nič odtegniti od dela. Le kadar je naznanil zvon, da bo duhovnik nesel sv. popotnico bolniku, je popustil vse delo in hitel v cerkev, da skaže, spremljaje duhovnika po trgu, očitno čast svojemu, v podobi kruha skritega Bogu.

Nad vse ga je bolelo, če je zapazil koga, ki je po sv. obhajilu odšel iz cerkve brez zahvalne molitve. Pohitel je za njim in ga lepo prosil, naj se vrne nazaj v cerkev, da zmoli vsaj par očenašev.

Z ljudmi je občeval le najpotrebnejše, to pa jako mirno in ponižno.

Nekoč je nesel velik sveženj usnja in kož, ki so bile le rahlo z vrvice zvezane, tako da so mu spredaj in zadaj v stran uhajale in silile iz sveznja na blatno cesto. Mož je imel obe roki polni in je bil zato v silni zadregi. Pa ga nekdo škodoželjno in porogljivo, prav po tržiško nagovori: »Andri, te li hudič skuša? K-a-a-j?« Andrej se niti ne ozre nazaj, le prav pohlevno pravi: »Malo težavno je, da, pa bo že šlo.«

Ostal je svoje žive dni samec. Stregla mu je sestra Mica, ki mu je v svoji lahkomišelnosti napravila dokaj sitnosti.

Končno se ga je polotila jetika. Delal je dokler so moči dopuščale, potem pa legel na smrtno posteljo. Ko se je bližala zadnja ura, je sedel v postelji, sestra Mica ga je pa podpirala. Pri polni zavesti je molil z navzočimi sv. rožni venec. Prav ko je bila molitev končana, je položil glavo na sestrično ramo, še en lahen zdihljaj in njegova duša je zapustila za vedno svet, kateremu se je blagopokojnik že zdavnaj odpovedal.

Ko je ležal na mrtvaškem odru, ga je prišel pokropiti g. župnik Frank, malo je pomolil, potem pa zaklical: »Blagor ti! Andrej. — prosi za nas!«

³ Ta transparent sem bral v »Carnioliji« kot dijak in ga ohranil v spominu. Ne vem če je povsem pravilen, tudi na letnico Carniolije se ne spominjam.

Razno.

Dobrodelni vestnik je v tej številki izostal, ker prihodnja številka prinese zgodovino Vincencijeve konference v Trziču, poročilo o delovanju v l. 1924 in račune vseh dobrodelnih ustanov.

Statistika pride na vrsto v prihodnji številki.

Zenini in neveste naj pridejo k izpraševanju le ob torkih ob 5. uri pop. Tisti, ki so rojeni v Trziču ne potrebujejo nobenih listin; kdor pa ni rojen v tržiški župniji, naj prinese seboj krstni in samski list, le kdor je od mladosti v župniji, temu ni treba samskega lista. Samski list more dati tisti župnik, v čigar župniji je kdo rojen. Kdor hoče biti enkrat ali dvakrat za trikrat oklican, mora potem župnega urada vložiti prošnjo na škofijski ordinarijat — oziroma dekanijski urad in okrajno glavarstvo za spregled oklicov. Poroka ne sme biti že isti dan, ko so izvršeni oklici, ako ni zadostnega vzroka, zato naj vsak par raje prej oskrbi oklice.

Rekruti, prejmite sv. zakramente, predno odidete k vojakom!

Izseljenci odhajajo nekateri brez potrebnega dovoljenja preko Kanade v Združene ameriške države. To je zelo nevarno, ker je meja ob Kanadi zastražena, mnogo takih ujamejo in jih zaprodo eno leto zapora. Kdor želi natančnejših podatkov, naj se zgleda v župni pisarni.

Duhovnikov iz tržiške župnije je sedaj še živčih in sicer: Ahačič Matej, župnik v Lešah; Cuderman Kristijan, kaplan v Trebnjem; Debelak Janez, župnik v Št. Juriji pri Šmarji; Demšar Anton, kaplan v Mengšu; Gašperlin Viljem, zlatomašnik župnik v. p. v Ljubljani; Kmet Janez, župni upravitelj na Vojskem; Kragl Viktor, župnik v Framu na Štajerskem; Lampret Karl, kaplan v Rajhenburgu; Počivalnik Ignacij, župnik v Bazovici pri Trstu; Pollak Jožef, generalni vikar v Ameriki; Pravst Albert, kaplan v Zečah Štajersko; Teuerschuh Janez, ekspozit v Boljuncu pri Trstu; Texter Konrad, župnik, duh. svetnik v Višnji gori. Za tržiško župnijo je pač častno, da je dala toliko duhovnikov!

Otroci imajo otroke. Sedemnajstletne deklice pošiljajo h krstu... se poročajo — se morajo poročiti! Če govorimo z našimi materami, jih slišimo pogosto tožiti, da se kesajo, ker so se poročile, a vendar iščejo za svojo hčerko moža, ko je ta komaj poletela iz šolskih klopi; komaj čakajo, da spravijo svoje hčerke »pod avbo«. A koliko nesreče, trpljenja in kesanja povzroči pre zgodnja poroka. Zdravnik dr. Brečelj pravi: »Spolno zrel je človek takrat, ko je njegov telesni in duševni razvoj dovršen, in to je v naših razmerah pri mladeniču bliže tridesetemu ko dvajsetemu letu, pri dekletih pa nekoliko poprej.« Pred 25. letom se tudi dekletu prav nič ne mudi poročiti se.

Novo spovednico smo dali napraviti, ker redno spovedujemo 4 duhovniki in je g. kanonik prej spovedoval v zasilni spovednici. Stroški se pokrijejo iz pušce. Prosimo, da v ta namen kaj več darujete.

H krstu prinašajte — če le mogoče — po deseti maši, namreč tisti, ki prinese ob nedeljah h krstu. Duhovniki smo pred deseto sv. mašo ob nedeljah navadno tako zaposleni, da nam je zelo neprilичno, če pride kak krst pred 10. mašo. Pri krščevanju en boter drži otroka, drugi pa roko na krščencu. Vero molijo botri z duhovnikom stoje, očenaš pa kleče. Izvolite le take botre, ki vero in očenaš res znajo moliti.

Cerkveni Glasnik je izšel za januar na osmih straneh. Pri tem bo skoro 1000 Din primanjkljaja, za kar imamo kritja le kakih 500 Din. Prijatelje Glasnika prosimo, da kaj prispevajo za kritje primanjkljaja. Kdor želi kakega pojasnila o Glasniku, naj to sporoči na župni urad. **Cerkveni Glasnik naj ima vsaka družina v župniji.** Poleg rednih raznašalcev prodajajo naš list trgovine gospe Fride Ahačič in Frančiške Markič in gospa Starič v predilnici.